

RODNA RAVNOPRAVNOST U SRBIJI 2014: ANALIZA STANJA U OBLASTI EKONOMIJE*

Marina Hughson*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Višnja Baćanović

Alterra MB: Research and Consultancy

Ovaj rad predstavlja analizu aktuelnog stanja rodne ravnopravnosti u oblasti ekonomije u Srbiji. U prvom delu teksta dat je pregled normativnog i institucionalnog okvira za uspostavljanje rodne ravnopravnosti u Srbiji, u drugom delu je dat prikaz osnovnih statističkih pokazatelja o položaju žena u oblasti ekonomije, a u trećem su izneti rezultati istraživanja o rodnoj nejednakosti iz mikro perspektive. Na kraju teksta je sintetički zaključak u kome se povezuju problemi ekonomske nejednakosti žena sa osnovnim razvojnim problemima u Srbiji i objašnjava zašto je rodna ravnopravnost u ekonomiji preduslov ubrzanja razvoja. U tekstu se iznose podaci koji ukazuju na postignute rezultate, ali i na još uvek značajne probleme u postizanju ravnopravnosti

KLJUČNE REČI: rodna ravnopravnost / ekonomski položaj žena / diskriminacija žena / zaposlenost žena / rod i razvoj

---

* Ovaj tekst je rađen u okviru potprojekta "Društvene nejednakosti i društvena inkluzija", koji je deo šireg projekta IKSI-ja, koje finansira Ministarstvo nauke, prosvete i tehnološkog razvoja (No 47011), kao i uz finansijsku podršku Friedrich-Ebert-Stiftung kancelarije u Beogradu, koja je ovu analizu u prošernoj verziji koristila kao osnovu za konferenciju održanu na Paliću "Ženska platform za razvoj Srbije 2014-20120" (Palić, 31.10- 2.11).

* E-mail: marinablago@gmail.com

UVOD

Ova analiza aktuelnog stanja rodne ravnopravnosti (u daljem tekstu: RR) u oblasti ekonomije u Srbiji u 2014. daje osnovne koordinate za analizu postignutih rezultata i naučenih lekcija, u oblastima koje su odabrane kao najznačajnije. Osnovni cilj ovog preseka je da ukaže na najznačajnije promene, pozitivne i negativne, koje obeležavaju položaj žena i stanje RR u oblasti ekonomije. Ova analiza se zasniva na zvaničnoj statistici, istraživanjima, ekspertskim analizama i konsultacijama sa širim krugom ekspertkinja i eksperata koji ovu oblast prate. U tom smislu, ovde prikazano stanje stvari je i dokumentovano i održava presek znanja, ali i samorazumevanja društvenih aktera koji rade na polju uspostavljanja društva koje počiva na principima RR.

U Srbiji u ovom trenutku postoji mnoštvo međusobno isprepletanih činjenica vezanih za stanje rodne ravnopravnosti. Oblasti u kojima su, na osnovu statističkih podataka identifikovane najveće razlike u položaju muškaraca i žena su: ekonomija u širem smislu, uključujući ekonomiju staranja, bezbednost (nasilje), učešće u donošenju odluka, rodni stereotipi i diskriminacija. Posebno je izazovan i nepovoljan položaj žena koj su izložene multiplom isključivanju: žena starijih od 65 godina, Romkinja, samohrnih roditelja, žena sa invaliditetom i žena sa sela.

Preovlađujući pristup za ostvarivanje rodne ravnopravnosti od 2000. naovamo je naglašavao izgradnju pravnog i institucionalnog okvira, i uključivao pojedinačne afirmativne mere za žene (posebno u oblasti političkog odlučivanja), koje su nužno bile nesistemske i često nedosledne, ali ipak važne inicijative za uvođenje rodne perspektive u politike na državnom, pokrajinskom i lokalnom nivou. U odnosu na različita normativna rešenja koja su nesumnjivo stvari pokrenule napred, posebno teška oblast za uspostavljanje RR je upravo ekonomija. Najveći izazovi za RR u Srbiji, kao i u ostalim zemljama regiona leže upravo u ovoj oblasti.

Pravni i institucionalni okvir rodne ravnopravnosti u Srbiji

Od 2000. u Srbiji je mnogo toga urađeno na razvijanju pravnog i institucionalnog okvira za unapređenje rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena. Usvojena pravna i normativna akta predstavljaju formalni izraz političke opredeljenosti za ravnopravnost i neophodan preduslov za dalje jačanje RR u stvarnom životu. Ključna dokumenta za poboljšanje položaja žena i jačanje RR u Srbiji su:

- Zakon o ravnopravnosti polova (2009. godine)
- Zakon o zabrani diskriminacije (2010.)
- Strategija za unapređenje rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena (2010-2015.)
- Strategija za borbu protiv diskriminacije (2013 – 2018.)

Vlada Srbije je 2010. usvojila Nacionalnu strategiju i Nacionalni akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje rodne ravnopravnosti i poboljšanje položaja žena. Strategija obuhvata šest prioriternih oblasti: ekonomiju, političko odlučivanje, obrazovanje, zdravlje, nasilje nad ženama¹ i medije odnosno suzbijanje stereotipa u medijima. Nacionalni akcioni plan je sproveden uz finansijsku podršku Švedske, a u okviru Ministarstva rada i socijalne politike odnosno Uprave za rodnu ravnopravnost, do 2014. godine.

Mehanizmi za rodnu ravnopravnost uspostavljeni su na svim nivoima, u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, na nacionalnom i pokrajinskom nivou². Na nivou Vlade Srbije ustanovljen je Savet za ravnopravnost polova (2004), a aktuelni saziv još uvek nije imenovan. Takođe, Odbor za rodnu ravnopravnost u Narodnoj skupštini Republike Srbije (prvi put formiran 2003) je preimenovan u poslednjem sazivu (2014) nacionalnog parlamenta u Odbor za ljudska i manjinska prava.

Korak unazad u smislu razvoja institucionalnih mehanizama predstavlja ukidanje Uprave za rodnu ravnopravnost, administrativnog tela pri izvršnoj vlasti (Ministarstvu rada i socijalne politike) zaduženo za poslove rodne ravnopravnosti (na osnovu Zakona o Vladi i Zakona o ministarstvima, usvojenog aprila 2014). Iako je Uprava u svom radu iskazala čitav niz slabosti i nepravilnosti, njeno ukidanje predstavlja ozbiljan problem za jačanje rodne ravnopravnosti u društvu, a naročito za uvođenje rodne perspektive u rad institucija. Ovakva situacija sa rodnim mehanizmima na vrhu države svakako doprinosi nevidljivosti i marginalizaciji problema rodnih nejednakosti. Međutim, krajem oktobra 2014. Vlada je uspostavila

---

¹ Paralelno sa tim usvojena je Nacionalna strategija za suzbijanje rodno zasnovanog i seksualnog nasilja.

² Osim institucionalnih mehanizama u Srbiji su drugim zakonima ustanovljena nezavisna regulatorna tela koja se staraju o poštovanju prava i sloboda građana i građanki: Zaštitnik građana, Poverenica za ravnopravnost, Poverenik za zaštitu podataka o ličnosti i pristup informacijama od javnog značaja.

Koordinaciono telo za RR, čime je iskazala rešenost da promoviše jednakost u različitim oblastima društvenog života.

U Autonomoj pokrajini Vojvodini mehanizmi za rodnu ravnopravnost postoje u okviru zakonodavne vlasti - Odbor za ravnopravnost polova u Skupštini Vojvodine (prvi put formiran 2003), u okviru Vlade AP Vojvodine Pokrajinski sekretarijat za privredu, zapošljavanje i ravnopravnost polova (sa ovom nadležnošću uspostavljen 2002 godine) i Savet za rodnu ravnopravnost Vlade Vojvodine formiran takođe 2002. godine. U kancelariji Pokrajinskog ombudsmana imenovana je zamenica za oblast ravnopravnosti polova (2004), a Skupština Vojvodine je osnovala Zavod za ravnopravnost polova (2004), jedinstvenu instituciju u regionu.

Mehanizmi za RR postoje u oko 100 opština/gradova u Srbiji³, iako još uvek nije jasna njihova uloga i pozicija u sistemu lokalne samouprave. Lokalni planovi razvoja najčešće nisu urođnjeni (osim nekoliko primera akcionih planova za mlade ili lokalnih akcionih planova za unapređenje položaja Romkinja). U poslednje dve-tri godine, izrađen je i usvojen značajan broj lokalnih akcionih planova za rodnu ravnopravnost, ali nema jasne i sistemske evidencije o njihovom sprovođenju, niti postoji yvanična evaluacija njihovih rezultata. Institucionalni mehanizmi su na svim nivoima uspostavljeni sa ciljem uvođenja rodne perspektive u javne politike i programe, uključujući i strateške planove i dokumente, ali su rezultati izostali jer mehanizmi nisu dovoljno uticajni niti su (postali) sastavni deo procesa donošenja odluka.

Imajući u vidu da je rodno osetljiva statistika ključna za urođnjavanje, značajan napredak je postignut i u prikupljanju i publikovanju rodno osetljivih podataka koji rasvetljavaju položaj žena i muškaraca u razlitim oblastima. Republički zavod za statistiku (RZS) je uveo praksu redovnog objavljivanja publikacija "Žene i muškarci u Srbiji" (do sada objavljenu 2008, 2011, 2012. i 2014.) godine i rodno osetljive podatke u nekim popisima i anketama RSZ, ali i drugih institucija⁴. RZS se takođe sprema da u Srbiju, kao prvu zemlju izvan EU, uvede praćenje indeksa rodne ravnopravnosti – skupa pokazatelja rodne ravnopravnosti koji je ključni osnov za rodno osetljive politike zasnovane na podacima. Indeks rodne

---

³ Baza podataka SKGO

⁴ Podaci u izveštajima Centara za socijalni rad, Popisi poljoprivrede, Sudska praksa, Anкета o radnoj snazi, podaci Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje i sl.

ravnopravnosti se primenjuje u EU, a ključna institucija je Evropski institut za rodnu ravnopravnost⁵.

Državna administracija je iskazala spremnost za uvođenje rodno osetljivog budžetiranja, u toku priprema reforme budžetske politike, odnosno prelazak sa linijskog na programsko budžetiranje. Ova značajna prilika je iskorišćena za uvođenje rodno osetljivih indikatora u pojedine oblasti, u čemu su ključnu ulogu imale UN WOMEN, Ministarstvo finansija, eksperti i Stalna konferencija gradova i opština (SKGO) – za lokalni nivo. Lokalnim samoupravama, a i drugim nivoima državne uprave će u narednom periodu biti potrebna kontinuirana podrška kako bi princip rodno osetljivog budžetiranja primenili u praksi⁶.

Osim institucionalnog okvira za unapređenje rodne ravnopravnosti, pojedinačnim zakonskim rešenjima ustanovljene su afirmativne mere za žene u različitim oblastima, od kojih je najkonkretnija kvota za žene na izbornim listama definisana Zakonom o izboru narodnih poslanika (2004; 2011; 2012.) i Zakonu o lokalnim izborima (2002; 2007). Ova mera je rezultirala trećinom poslanika ženskog pola (34%) odnosno prvi put u istoriji Narodna Skupština ima 84 poslanice, koje su u prethodnom mandatu (2012-2014) ustanovile Žensku parlamentarnu mrežu, a Srbija je svrstana na 25. mesto na svetu u okviru Globalnog Indeksa rodne ravnopravnosti⁷ u oblasti odlučivanja, iako je ukupno na 42. mestu. U Vladi Srbije su četiri ministarke od 19 ministarskih mesta, dok je od 169 predsednika opština i gradonačelnika samo 9 žena odnosno 0.53%.

Veliki napredak ostvaren je u sektoru bezbednosti gde je prvi put u istoriji 4.93% žena u uniformama. Vojna akademija je pre 5 godina počela da prima žene i 2013.godine 17.54% diplomiranih na Vojnoj akademiji su žene⁸. Takođe, jako je puno urađeno u oblasti suzbijanja nasilja protiv žena, ali to nije predmet ove analize.

U prethodnom periodu se takođe pokazalo da izgrađen institucionalni i normativni okvir nisu garancija kreiranja i sprovođenju politika RR, niti postizanja realne društvene promene u datom pravcu. On su, međutim,

---

⁵<http://sociojalnoukljucivanje.gov.rs/rs/rodna-ravnopravnost-jedan-od-kljucnih-principa-eu/>

⁶Do sada su rodne analize budžeta rađene na lokalnom nivou (u Bačkom Petrovcu, Užicu, Novom Pazaru isl.), a uvođenje principa rodno osetljivog budžetiranja najdalje je odmaklo u okviru Vlade Vojvodine.

⁷Globalni indeks rodne ravnopravnosti Svetskog ekonomskog foruma
<http://www.weforum.org/issues/global-gender-gap>

⁸ Položaj žena u oružanim snagama u državama Zapadnog Balkana, 2014, UNDP,

neophodan uslov za promenu. Postalo je jasno da se Zakon o ravnopravnosti polova ne primenjuje, da rezultati sprovođenja Strategije nisu dovoljno vidljivi, da nije bilo sistemskog pristupa u sprovođenju Strategije i praćenju rezultata. U toku 2013. godine je započeo proces pripreme nove verzije Zakona o ravnopravnosti polova, od strane Zaštitnika građana i u okviru nadležnog ministarstva, koji je u decembru ove godine (2014) predstavljen u Skupštini (Odbor za ljudska i manjinska prava i ravnopravnost polova). Takođe, propušteno je da se rodna ravnopravnost nađe u Zakonu o lokalnoj samoupravi (2014). Osim toga, Strategija za unapređenje položaja žena ističe naredene godine (2015) i potrebno je raditi na pripremi nove, imajući u vidu postignut napredak i naučene lekcije.

Iako ima značajnog napretka u različitim oblastima i dalje se kao ključne prepreke za rešavanje problema pokazuje sledeće:

- nedovoljno znanje o RR u društvu i državi (nepostojanje sistematičnog uvođenja problematike u razne nivoe obrazovanja)
- nedovoljna senzibilisanost za diskriminaciju, usled niskog nivoa svesti, jake patrijarhalne ideologije i raširene mizoginije u medijima
- nedostatak političke volje da se promoviše RR, jer se ona vidi "u paketu" sa "stranim nametanjem", što se posebno odnosi na kompleks LGBT prava
- nedovoljno razvijeni rodni mehanizmi na raznim nivoima i njihova nedovoljna angažovanost
- nedostatak znanja i inovativnih procedura u administraciji koji bi omogućili implementiranje RR putem uspostavljanja odgovarajućih standarda
- nedovoljna saradnja ženskog pokreta, feminističke akademske zajednice, donosioca/teljki odluka i institucija, situacija međusobnog nepoverenja i takmičenja.

Uspostavljanje RR u oblasti ekonomije je pored ovih opštih prepreka koje važe za društvo u celini suočeno i sa nizom specifičnih prepreka koje su vezane za međunarodni ekonomski okvir u celini, ekonomsku situaciju u Evropi i stanje ekonomije Srbije, posebno. U postojećoj etapi "stezanja kaiša" kako bi se izbegao državni bankrot, nije jasno niti je moguće do kraja razumeti kakve su rodno specifične posledice postojeće krize u svim

dimenzijama ekonomskog položaja žena i muškaraca.⁹ Međutim, postoji dovoljno podataka na osnovu kojih može da se tvrdi da i pored toga što su i žene i muškarci žestoko pogođeni krizom, oni su pogođeni na različite načine, trpe različite posledice i žene ipak nose veći teret usled nasleđa patrijarhalnih uloga. Takođe, važno je naglasiti da je RR u sferi ekonomije u velikoj meri preduslov za ostvarivanje RR u društvu u celini, pa i za realno funkcionisanje uspostavljenog normativnog i institucionalnog okvira.

Ekonomski položaj žena - makro perspektiva

Oblast ekonomije, odnosno ekonomskog osnaživanja žena, je u celini bila zapostavljena oblast u odnosu na razne druge druge oblasti vezane za politike RR, pre svega zato što usled opšte ekonomske situacije u Srbiji ona predstavlja i najsloženiju i najtežu oblast za intervenciju. Odsustvo jasne strategije razvoja Srbije, kao i dosledno neefikasna ekonomska politika, dodatno otežavaju ekonomsko osnaživanje žena. Ova oblast obuhvata različita područja, kao što su: povećanje registrovane zaposlenosti žena; povećanje samozapošljavanja i preduzetništva žena; formalizacija neformalne ekonomije u kojoj žene predstavljaju veće gubitnice od muškaraca; poboljšanje ekonomskog položaja posebno ugroženih grupa žena; smanjivanje stope siromaštva među ženama; poboljšanje opšteg ekonomskog položaja žena; povećanje ženskog udela u vlasništvu nad nekretninama; osnaživanje ženskog seoskog stanovništva; razrešavanje problema konflikta uloga, odnosno pravednija i ravnomernija podela tereta ekonomije staranja (staranje o starima, deci, bolesnima) itd. između muškaraca i žena. Činjenica da žene de facto više sati u toku dana rade, ali da je njihov rad u velikoj meri neplaćen, najbolje objašnjava nepovoljan položaj žena. Žene koje su ekonomski zavisne su ujedno i pod većim rizikom od porodičnog nasilja. Kako su jednoroditeljske porodice najčešće porodice u kojima su žene same sa decom¹⁰., rizik od siromaštva posebno pogađa decu u ovim porodicama.

---

⁹ Na primer ne postoje još uvek podaci o tome koliko će službenika državne administracije izgubiti posao naredne godine (2015), pa je teško proceniti kako će to pogoditi žene. Ali, može se pretpostaviti da će u dominantno patrijarhalnom okruženju žene ipak biti te koje će "lakše" gubiti posao od muškaraca.

¹⁰ Oko 79 odsto jednoroditeljskih porodica pripada tipu "majka s decom". Preko 70 odsto ovih porodica ima samo jedno dete. Žene i muškarci u Republici Srbiji, 2014
http://webzrs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/61/09/ZiM_srpski_web.pdf

Stopa formalne zaposlenosti žena je 31.6%, a muškaraca skoro 15% više odnosno 45.7%¹¹. Prema studijama¹², 25.5% žena je samozaposleno, iako samozaposlene žene koje zapošljavaju radnike čine 2.6% zaposlenih žena generalno¹³. Stopa neaktivnosti žena je veoma visoka, posebno u odnosu na stopu neaktivnosti muškaraca. Od radno sposobnih žena: 15-65 godina, većina je neaktivna (59.6%), a kod muškaraca iste starosne grupe je to slučaj kod nešto manje od polovine (42.9%).¹⁴ Razlozi za neaktivnost se u izvesnoj meri razlikuju između muškaraca i žena i oni odgovaraju tradicionalno shvaćenim rodnim ulogama: dok su penzija, bolest ili nesposobnost i izgubljena nada u pronalaženje posla u približno istoj meri uzroci neaktivnosti, briga o deci i drugim licima i lični ili porodični razlozi značajno su češće razlozi neaktivnosti kod žena nego što je to slučaj sa muškarcima. Od svih osoba koje su u 2013. godini navodili brigu o deci ili drugim licima kao razloge neaktivnosti, žene čine 97%, a muškarci svega 3%. Od svih lica koja su zbog ličnih ili porodičnih razloga bila neaktivna tokom 2013, žene su činile 84%, a muškarci 16%¹⁵.

Žene su nosioci 17% poljoprivrednih gazdinstava u Srbiji, po Popisu poljoprivrede 2012.godine i to najvećim delom domaćinstava koja ne prelaze 2ha. Po podacima istog Popisa uočljivo je da su žene znatno ređe zaposlene na gazdinstvima, iako čine većinu pomažućih članova domaćinstva. Najviše zaposlenih u Srbiji je angažovano u poljoprivredi i to 21% svih zaposlenih žena i 23% svih zaposlenih muškaraca. Žene su tri puta češće pomažući članovi domaćinstva - 13% žena naspram 4% muškaraca (starijih od 15 godina). Od svih pomažućih članova domaćinstva žene čine 68%¹⁶.

Žene čine većinu zaposlenih u javnom sektoru, ali su one mnogo ređe zastupljene kao rukovodioci. Rodne razlike na tržištu rada vidljive su i u sektorima i delatnostima u kojima dominiraju žene, a i u kojima dominiraju muškarci¹⁷. Žene čine većinu zaposlenih u oblasti zdravstvene i socijalne zaštite, dok ih je najmanje u sektoru saobraćaja, građevine i rudarstva. To

---

¹¹Anketa o radnoj snazi, prvi kvartal 2014.

¹²Babović, M. (2012), Polazna studija o preduzetništvu žena u Srbiji, UN WOMEN

¹³Anketa o radnoj snazi, 2014.

¹⁴ Žene su najzastupljenije u kategoriji "izdržavano lice" (57,6 odsto), a potom slede žene kojima je glavni izvor prihoda penzija (57 odsto), stipendije (56,5 odsto) i socijalna primanja (55,5 odsto). Žene i muškarci u Republici Srbiji, 2014

http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/61/09/ZiM_srpski_web.pdf

¹⁵Anketa o radnoj snazi 2013.

¹⁶Republički zavod za statistiku, Popis poljoprivrede, 2012.

¹⁷Anketa o radnoj snazi 2013 – zaposleni po sektorima delatnosti; Prikaz podataka dat je Aneksu, kao Grafikon 1.

znači i da budžetske mere "štednje" disproportionalno pogađaju žene u odnosu na muškarce. Sektori u kojima je koncentrisana ženska radna snaga su tradicionalno potplaćeni (zdravstvo, prosveta), iako su oni od vitalnog značaj za obnavljanje ljudskih resursa i kvalitet života.

U oblasti obrazovanja je postignuta kvantitativna izjednačenost, čak je i evidentna prednost devojaka, ali je zadržana kvalitativna razlika, u smislu rodne segregacije pobrazovnih profila. Kako pokazuju podaci, Visoke škole i fakultete češće i upisuju i završavaju žene. Među upisanim studentima žena je 56%, a među diplomiranim 58% (podaci za 2012. godinu)¹⁸.

Rodni stereotipi u izboru zanimanja oslabljuju, ali su i dalje jaki. Građani i građanke Srbije smatraju da su: krećenje stana (80%), popravka računara (67%), let avionom (64%) i vožnja taksijem (52%) dominantno muška zanimanja, odnosno većina građana/ki Srbije preferira da ova zanimanja obavlja muškarac. S druge strane, žene se vide kao adekvatnije za obavljanje zanimanja poput: brige o malom detetu (84%), čišćenja stana (80%), kao i nege stare osobe (77%)¹⁹.

Rodni stereotipi se odslikavaju u izboru obrazovanja i konsekventno, zanimanja. Podaci pokazuju da su među diplomiranim studentima u 2012. godini, žene činile više od polovine u sledećim područjima: obrazovanje (87%), zdravstvo i socijalna zaštita (73%), umetnost i humanističke nauke (71%) i društvene nauke, poslovanje i pravo (61%). Muškarci čine većinu svih diplomiranih u sledećim područjima: tehnika, proizvodnja i građevinarstvo (65%) prirodne nauke, matematika i informatika (54%), poljoprivreda i veterina (54%) i usluge (51%). U 2012. godini doktoriralo je više muškaraca (52%) nego žena (48%), mada je ovo gotovo izjednačeno učešće i označava izuzetan napredak²⁰.

Najčešće prijavljeni slučajevi diskriminacije po polu prijavljeni su upravo u sferi rada i zapošljavanja (na osnovu izveštaja Poverenice za zaštitu ravnopravnosti za 2013. godinu²¹). Iako Zakon o radu (2014) štiti trudnice i

---

¹⁸ Žene i muškarci u Republici Srbiji 2014

http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/61/09/ZiM_srpski_web.pdf

¹⁹ IPSOS Strategic Marketing (2014), Rodna ravnopravnost u Srbiji, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja

²⁰ Žene i muškarci u Republici Srbiji, 2014

http://webzrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/61/09/ZiM_srpski_web.pdf

²¹ Izveštaj Poverenice za zaštitu ravnopravnosti za 2013.

<http://www.ravnopravnost.gov.rs/rs/%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%D0%B8/%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%D0%B8>

porodilje, u praksi se ove odredbe Zakona često ne poštuju. Plaćeno porodiljsko odsustvo u trajanju od tri meseca i odsustvo radi nege deteta u trajanju od osam meseci je dostupno zaposlenim ženama i muškarcima u Srbiji.

Žene znatno više rade neplaćene poslove i poslove u neformalnoj (sivoj) ekonomiji što oblikuje visoku stopu neaktivnosti žena. Neaktivnost žena je takođe povezana sa brigom o deci i drugim članovima domaćinstva, što znači da žene teže usklađuju obaveze u plaćenom i neplaćenom sektoru. Preduzetničke inicijative su malobrojne, a ženama nedostaju i materijalni resursi, što je posebno vidljivo u poljoprivredi.

Žene čine većinu – 58% izdržavanih lica; većinu osoba koje primaju studentske kredite – 57% ili primaju penziju (po ma kom osnovu) takođe su žene (57%). S druge strane, žene čine trećinu onih koji imaju ušteđevinu ili nekretninu od koje ostvaruju prihod. Muškarci imaju veće neto zarade od žena, u svim delovima Srbije, što je posledica veće zaposlenosti muškaraca na boljim radnim mestima i u plaćenijim sektorima²². Žene takođe imaju manje penzije nego muškarci²³.

Podaci pokazuju da su ekonomske nejednakosti između muškaraca i žena na štetu žena, ali takođe i da se ukupna veličina "kolača" u Srbiji konstantno smanjuje. Aktiviranje ženskih ljudskih resursa neophodno je za ubrzanje razvoja, i to pre svega ohrabriranjem preduzetništva i stvaranjem pogodne poslovne klime za samozapošljavanje, mala i srednja preduzeća, socijalno preduzetništvo i zadrugarstvo. Kao osnovne prepreke u postizanju ekonomske ravnopravnosti muškaraca i žena su u velikoj meri i prepreke vezane za ekonomski razvoj u celini:

- Nepovoljno i neprijateljsko okruženje za razvoj preduzetništva, socijalnog preduzetništva i zadrugarstva, a u korist velikih, uglavnom javnih preduzeća ili velikih privatnih preduzeća
- Odustvo adekvatne podrške preduzetničkim inicijativama uključujući i socijalno preduzetništvo i zadrugarstvo, pri čemu preduzetništvo nije prepoznato kao motor razvoja i ostaje nevidljivo, posebno mikro preduzeća iako ona najviše doprinose stvaranju radnih mesta.
- Ako bi se problem ekonomskog osnaživanja žena sagledali u kontekstu novih razvojnih trendova i novih načina razmišljanja o ekonomskom

---

²² Popis 2012 - izvori prihoda

²³ Podaci Fonda za penzijsko i invalidsko osiguranje, prema Rodna ravnopravnost u Srbiji, 2014.

razvoju, onda bi u Srbiji, pored pomenutih, mogli da se identifikuju i sledeći problemi:

- Neadekvatan odgovor na borbu protiv sive/neformalne ekonomije koja dodatno opterećuje nedovoljno razvijenu ekonomiju, a angažovane žene i muškarce drži u stalnom stanju neizvesnosti uz odsustvo bilo kakve sigurnosti
- Fokus na stvaranje ambijenta isključivo za strane investicije ili velike investicije ne ostavlja prostor za razvoj domaće, posebno male privrede
- Podsticaji za inovacije, biznise u zelenoj ekonomiji i ekonomiji znanja, a gde bi za mnoge žene i muškarce bile stvorene poslovne šanse, ne postoje ili su nedovoljne. Pristup ekonomskom razvoju odslikava anahrone ideje o razvoju, uz duboko nerazumevanje savremenih globalnih i regionalnih trendova.
- Neznanje, neinformisanost, nedostatak adekvanih veština, neorganizovanost, urušavanje vrednosti rada, i naročito poštenog rada i zarađivanja, visoka korupcija, monopoli, klijentelizam i partokratija, su problemi koji ozbiljno narušavaju stvaranje konstruktivnog ekonomskog ambijenta u kome bi lična inicijativa i inovativnost mogle da dođu do izražaja. Jedino takva klima bi omogućila adekvatno iskorišćavanje ljudskih potencijala za razvoj, uključujući i ženske ljudske resurse.

EKONOMSKI POLOŽAJ ŽENA – MIKRO PERSPEKTIVA

Za razliku od slike koju pruža makroperspektiva položaja žena u ekonomiji Srbije, a koja je dobijena agregiranjem različitih pokazatelja na nivou celokupne populacije, Istraživanje "Rodni barometer u Srbiji"²⁴ koje je sprovedeno 2012.godine na reprezentativnom uzorku populacije Srbije, stare od 20-50 godina ispitivalo je probleme ekonomske nejednakosti iz individualne perspektive. Ovo istraživanje je dalo mnoštvo podataka vezanih za oblast rada, zaposlenosti, karijere, kao i konflikta uloga između private i javne sfere. Najznačajniji podaci su sledeći:

- Muškarci iz uzorka su češće studenti, češće zaposleni u privatnoj firmi, češće vlasnici ili suvlasnici privatne firme, češće poljoprivrednici (koji plaćaju zdravstveno i penziono osiguranje), češće pomažući članovi (koji ne plaćaju zdravstveno i penziono osiguranje), češće samostalni ili zaposleni

---

²⁴<http://rs.one.un.org/organizations/18/Rodni%20barometar%202012-Sazetak.pdf>

u neformalnoj ekonomiji i češće obavljaju slobodne profesije. Žene su češće nezaposlene (čak 1,7 puta češće), češće "obeshrabreni radnici", tj. oni koji se i ne prijavljuju kao nezaposleni, jer ne veruju da će dobiti posao; češće izdržavana lica (skoro tri puta češće od muškaraca); češće su domaćice (čak 20 puta češće od muškaraca) i češće su penzionerke. Posmatrano zborno ovi podaci ukazuju na mnogo veću ekonomsku zavisnost i vulnerabilnost žena.

- I kod žena i kod muškaraca je radno najangažovanija generacija 30-39 godina starosti. U toj generaciji je zaposleno 4/5 ispitanika među muškarcima i 3/5 među ženama.
- Muškarci podjednako često posao dobijaju preko prijatelja i preko konkursa, a žene najčešće preko prijatelja, a tek potom preko konkursa. To znači da je socijalni kapital još značajniji za žene nego za muškarce. Muškarci se češće samozapošljavaju, a češće koriste i korupciju, dok žene češće koriste stranačku pripadnost za zapošljavanje. Samo 30% i žena i muškaraca posao dobija preko konkursa, što govori o apsolutnoj krizi meritokratije. Tek svaka deseta žena bez obrazovanja i svaka četvrta s visokim obrazovanjem su posao dobile preko konkursa.
- Samo 23% muškaraca i 17% žena smatraju da su dovoljno plaćeni za posao koji obavljaju. Samo oko 1/5 muškaraca i žena radi na poslu na kome se prvi put zaposlio/la. Muškarci češće menjaju poslove od žena. Muškarci češće od žena obavljaju posao koji odgovara njihovim kvalifikacijama (46% m naspram 38% ž). Žene s višim i visokim obrazovanjem obavljaju posao u skladu sa svojim kvalifikacijama u 56% slučajeva, naspram 33% žena sa srednjom školom.
- I muškarci i žene, u gotovo identičnom procentu, ostavili bi posao kada bi imali dovoljno novca (43% ž i 42% m). Ovi podaci ukazuju na duboku krizu radne etike, pri čemu rad postaje isključivo sredstvo za preživljavanje pojedinca i porodica. Niska motivacija je u skladu sa niskom plaćenošću, obesmišljavanjem samog procesa rada, te veoma niskom iskorišćenošću znanja i kreativnih potencijala populacije u celini i zaposlenih, posebno.
- Dok samo 29% žena s najnižim obrazovanjem smatra da je posao izvor stresa, sa ovim stavom se slaže svaka druga žena s titulom. Rad je, dakle, utoliko prijatniji ukoliko se nalazi na višoj lestvici društvene stratifikacije. Žene koje su obrazovanije više uživaju u svom poslu od neobrazovanijih: čak 56% žena s visokim obrazovanjem, za razliku od samo 10% žena koje su najneobrazovanije, uživa u poslu.

- Nezaposleni, i oni koji su prijavljeni i oni koji nisu, ipak rade i zarađuju. Čak 39% muškaraca i 25% žena koji su nezaposleni (de facto) zarađuju za životna neki način. Izvori prihoda se obezbeđuju izvan zvanične zaposlenosti, a rad se obavlja na mnogo različitih načina i u različitim uslovima.
- Posebno su zanimljivi podaci vezani za proizvodnju hrane. U uzorku čak 30% muškaraca i 34% žena obavljaju poslove vezane za proizvodnju hrane za vlastitu upotrebu. Proizvodnjom hrane za prodaju bave se 11% muškaraca i 7% žena. Muškarci koji su neobrazovani se bave proizvodnjom hrane za vlastitu upotrebu u 53% slučajeva, a oni koji žive na selu u 46%. Kod žena, čak 67% onih bez obrazovanja se bavi proizvodnjom hrane za vlastitu upotrebu, kao i 54% onih koje žive na selu. Samo 27% muškaraca s najnižim obrazovanjem proizvodi hranu za prodaju, a od onih koji žive na selu, to čini samo 22%. Žene su u ovom slučaju manje angažovane, pa samo 21% od onih najneobrazovanijih proizvodi hranu za prodaju, i samo 12% onih koje žive na selu. Samo 6% žena u najmlađoj starosnoj grupi proizvodi hranu za prodaju. Ovi podaci ukazuju na veoma veliki potencijal koji postoji za proizvodnju hrane, a koji je neiskoršćen, naročito u populaciji naneobrazovanijih koji žive na selu.
- Razlike u vlasništvu između žena i muškaraca predstavljaju akumulaciju patrijarhalnog vrednovanja ženskog ekonomskog doprinosa. U Srbiji su žene mnogo ređe vlasnice nepokretne imovine i automobila nego što su to muškarci. S druge strane, one su češće suvlasnice od muškaraca. Očigledno je da dolazi do postepenog transfera vlasništva u korist izjednačavanja žena i muškaraca, i da se to odvija kroz porast kategorije suvlasništva. Muškarci s visokim obrazovanjem su vlasnici stana u 36% slučajeva, a muškarci s titulom u čak 46% slučajeva. Brojevi za žene su 23% i 30%. S druge strane, najneobrazovaniji muškarci su vlasnici kuće u 41% slučajeva, a najneobrazovanije žene u 24%. Žene s visokim obrazovanjem su vlasnice automobila u 30%, a žene sa titulom u 20% slučajeva. Kod muškaraca su referentni brojevi 62% i 73%. Muškarci koji su najobrazovaniji imaju u čak 46% slučajeva ušteđevinu na svoje ime kao i kredit u 46% slučajeva. Na drugom polu se nalaze najneobrazovanije žene, koje imaju ušteđevinu u 6% slučajeva i kredit u 10% slučajeva.
- Kao dobri pokazatelji ekonomskog položaja žena i muškaraca u Srbiji mogu poslužiti i njihovi stavovi o iseljavanju i preduzetništvu. Jedan od "najdramatičnijih" podataka u ovom istraživanju je bio sledeći: samo 26% roditelja želi da njihova deca žive u Srbiji. Muškarci su u ovom pogledu još liberalniji od žena, pa tako samo 23% očeva naspram 29% majki želi da

deca ostanu u zemlji. U odnosu na 2006. godinu došlo je do povećanja sklonosti ka iseljavanju kod muškaraca (sa 45% na 51%), dok je kod žena ona ostala na istom nivou (42%). Posmatrano po starosti, čak 66% najmlađih muškaraca bi se iselilo, kao i 57% najmlađih žena.

- Kada je reč o otvaranju privatne firme, onda je 2012.gotovo podjednak broj onih koji bi započeli sopstveni biznis (43%) i onih koji ne bi (42%). Muškarci pokazuju značajno veću spremnost od žena (47% naspram 39%). Žene s visokim obrazovanjem pokazuju i najveću zainteresovanost za otvaranje privatnog biznisa, pa je njih 47% izjavilo da bi bile zainteresovane. Čak 47% najmlađih žena bi pokušalo da otvori privatni biznis ako bi imalo neke mogućnosti, kao i 65% najmlađih muškaraca. Očigledno je da preduzetnička orijentacija raste kod mlađih generacija, uz zadržavanje rodних razlika.
- Različiti ekonomski položaj žena i muškaraca reflektuje se i u različitom doprinosu porodičnom budžetu. Muškarci češće obezbeđuju veći deo porodičnog budžeta. Najviše žena koje doprinose to čini do visine od 50% porodičnog budžeta, dok najveći broj muškaraca koji doprinose porodičnom budžetu to čini u visini od preko 50%. Svaka četvrta žena i tek svaki deseti muškarac starosti 20-50 godina uopšte ne doprinose porodičnom budžetu. Među visokoobrazovanim muškarcima i ženama je učešće u porodičnom budžetu izjednačeno.
- Ekonomija staranja koja prevashodno angažuje žene proizvodi velike razlike u strukturi trošenja vremena. Žene provode skoro jedan sat dnevno manje od ispitanika u obavljanju plaćenog posla (četiri sata žene i pet sati muškarci). One provode upola manje vremena i u neformalnim, ali plaćenim radnim aktivnostima. Žene provode mnogo više vremena od muškaraca u aktivnostima vezanim za gajenje dece (dva puta više), u kućnim poslovima (4,3 puta više), kao i u negovanju starih, bolesnih i dece (2,7 puta više). Kada se saberu plaćeni i neplaćeni rad, žene rade više od muškaraca (8:46 naspram 7:28 sati dnevno tokom radne nedelje, odnosno razlika iznosi oko jedan sat i 18 minuta dnevno). Žene se mnogo manje od muškaraca bave sportom, i manje vremena provode u druženju.

ZAKLJUČAK

Nepovoljan ekonomski položaj žena je negativna društvena činjenica i sa stanovišta položaja žena i za društvo u celini. Iako je u Srbiji formiran pravni i institucionalni okvir koji je neophodan za podršku procesima RR, to nije dovoljno za obezbeđivanje ravnopravnosti u sferi ekonomije. Ne samo da je neophodno dalje usavršavati normativni okvir i razvijati mehanizme,

već je potrebno i mnogo odlučnije raditi na polju koje se pokazuje kao "najotpornije na promenu", a to je polje ekonomske ravnopravnosti. Žene koje su ekonomski zavisne su podložnije trpljenju nasilja, a u slučaju jednoroditeljskih porodica, siromaštvo žena je najdirektnije povezano sa siromaštvom dece. Ekonomska zavisnost žena je izvor raznih socijalnih problema čije rešavanje je u sledećem krugu skuplje za društvo, nego što bi bilo prvobitno ulaganje u ekonomsku samostalnost žena. Stalna proizvodnja rodni stereotipa koja se uspešno održava u segregiranom obrazovanju proizvodi neiskorišćenost ljudskih resursa i kreativnih potencijala i muškaraca i žena. Jednom rečju, ekonomska proizvodnja rodne nejednakosti pojačava razvojne probleme Srbije.

Naše društvo je formalnu zaposlenost žena prihvatilo kao normu već pre nekoliko generacija, pa formalnu nezaposlenost i same žene doživljavaju kao problem koji nadilazi isključivo ekonomsku dimenziju, i u stvari pojačava njihovu društvenu isključenost. Neformalna ekonomija u kojoj su žene veoma zastupljene, naročito u sektoru usluga, ne samo da utiče na formiranje niskog nivoa plaćenosti, već ne obezbeđuje socijalnu sigurnost i izlaže ih dodatno opasnostima od seksualnog zlostavljanja i mobinga. S druge strane, žene koje su angažovane u poljoprivredi kao "pomažući članovi domaćinstva" imaju nepovoljan položaj na mikro nivou i ne mogu da odlučuju o svom radu, niti o njegovim rezultatima. Nizak opšti standard, niska plaćenost, podrazumevaju da životni standard porodica zavisi od izvora prihoda koji obezbeđuju oba partnera. Ujedno je ekonomska nezavisnost svakog partnera ponaosob najbolji garant promene vrednosti u pravcu prevazilaženja lokalnog patrijarhalnog konstrukta: "srpski domaćin", koji uspešno skriva činjenicu da poljoprivreda počiva na ženskom radu. Ekonomska zavisnost žena, je jednom rečju, osnovna prepreka za ostvarivanje rodne ravnopravnosti i u porodici i u društvu.

Visoka stopa neaktivnosti i formalne nezaposlenosti žena, u najužoj je vezi sa društvenom nerazvijenošću i lošom ekonomskom situacijom. Istraživanja u svetu pokazuju da postoji uska veza između ekonomske uključenosti žena i nivoa razvijenosti, odnosno ekonomske snage jedne zemlje. Neiskorišćenost ženskih ljudskih resursa, njihovog znanja i obrazovanja, te njihovo anagažovanje na poslovima koji su ispod nivoa njihovih kvalifikacija, je zapravo gubitak za društvenu zajednicu. Tradicionalne rodne uloge, kao npr. bavljenje dečaka IKT-om, ne omogućuju da se adekvatno iskoriste i talenti devojčica. I obrnuto, isključivanje muškaraca iz profesija nege i staranja, negativno utiče na različite korisnike usluga, kao i na socijalizaciju dečaka i muškaraca.

Posebno je složena situacija u oblasti poljoprivrede. Nepovoljan položaj žena u poljoprivredi i na selu, doprinosi višedecenijskim migracijama mlađeg ženskog stanovništva sa sela, što je rezultiralo jako nepovoljnom demografskom i ekonomskom situacijom na selu. Revitalizacija sela i poljoprivrede zavisi od uspostavljanja rodne ravnopravnosti u seoskim domaćinstvima i seoskim lokalnim zajednicama. Modernizacija srpskog sela nije moguća uz zadržavanje tradicionalnih uloga "srpskog" domaćina koji se o svemu pita s jedne strane i "poslušne žene", s druge strane. Paotrijarhalnost na srpskom selu je najveća prepreka modernizaciji i razvoju sela.

Ljudski razvojni potencijali u Srbiji ostaju neiskorišćeni pre svega zbog nedovoljno zastupljenog preduzetništva, kao i niskog nivoa investiranja. To je posledica nepovoljne poslovne klime, visoke korupcije, monopliizacije tržišta od strane različitih aktera, te nespremnosti ljudi, i žena i muškaraca, da preuzmu rizik. Obrazovanje za preduzetništvo se pokazuje kao nedovoljan podsticaj samo po sebi ukoliko nije udruženo sa raznim fiskalnim olakšicama i drugim podsticajnim merama, kao i sa opštom društvenom klimom koja afirmiše preduzetništvo. Korupcija onemogućava da određene mere podsticaja uopšte budu u punoj meri iskorišćene "na terenu", jer posrednici, a često i donosioci odluka na različitim nivoima uzimaju "svoj deo kolača". Zato ne iznenađuje podatak da građani Srbije kao glavni razvojni problem vide korupciju, a ne nezaposlenost²⁵. Istraživanje Medium Gallupa, pokazuje da (u periodu 2011-2013) od tri glavna bezbednosna problema na nacionalnom, lokalnom i ličnom nivou (korupcija, narkomanija i kriminal), najveću zabrinutost građanki i građana izazivala upravo korupcija. Rodna ravnopravnost nije jednostavan "ključ" za rešavanje problema kao što je korupcija, ali ona važan deo vrednosnog sistema koji afirmiše ljudska prava, jednakost građana i stabilne institucije.

REFERENCE

- (1) Baćanović V. (2014) *Učešće žena na mestima odlučivanja na lokalnom nivou*, Beograd: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka socijalna pitanja
- (2) Balon, B. (ed.) (2014), *Položaj žena u oružanim snagama u državama zapadnog Balkana*, UNDP/SEESAC
<http://www.seesac.org/res/files/publication/893.pdf>

---

²⁵ Istraživanje Svetske banke za obnovu i razvoj, Life in Transition II, 2011
http://www.ebrd.com/downloads/research/surveys/LITS2e_web.pdf

- (3) Blagojević Hjuson, M. (2012), *Rodni barometar u Srbiji, Razvoj i svakodnevni život*, UN WOMEN <http://www.eiz.hr/wp-content/uploads/2014/03/Rodni-barometar-u-Srbiji-web-istovi1.pdf> i Sažetak <http://rs.one.un.org/organizations/18/Rodni%20barometar%202012-Sazetak.pdf>
- (4) Grupa autora – IPSOS Strategic Marketing (2014), *Istraživanje o samohranim roditeljima, drugim tipovima porodica i neformalnoj zaposlenosti u Srbiji*, Beograd: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
- (5) Grupa autora – IPSOS Strategic Marketing (2014), *Rodna ravnopravnost u Srbiji*, Beograd: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
- (6) *Istraživanje višestrukih pokazatelja položaja žena i dece u Srbiji* (2014.) Republički zavod za statistiku i UNICEF
- (7) Izveštaj Evropske Komisije o napretku Republike Srbije, oktobar 2014. http://www.seio.gov.rs/upload/documents/eu_dokumenta/godisnji_i_zvestaji_ek_o_napretku/izvestaji_o_napretku_14.pdf
- (8) Izveštaj Poverenice za zaštitu ravnopravnosti za 2013. <http://www.ravnopravnost.gov.rs/rs/%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%D0%B8/%D0%B8%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%88%D1%82%D0%B0%D1%98%D0%B8>
- (9) Republički zavod za statistiku(2014) Anкета o radnoj snazi, za prvi kvartal.
- (10) Republički zavod za statistiku (2013) *Korišćenje vremena u Republici Srbiji 2010/2011*, Beograd.
- (11) Republički zavod za statistiku, *Popis 2011*.
- (12) Republički zavod za statistiku, *Popis poljoprivrede 2012*.
- (13) Republički zavod za statistiku, *Statistika pravosuđa, 2013*.
- (14) Sintetizovani izveštaj Centara za socijalni rad za 2013.godinu http://www.zavodsz.gov.rs/index.php?option=com_content&task=view&id=406&Itemid=115&lang=1250
- (15) Svetski ekonomski forum, *Global gender gap index report*, <http://www.weforum.org/reports/global-gender-gap-report-2013>
- (16) Zaključna zapažanja CEDAW Komiteta o drugom i trećem periodičnom izveštaju Republike Srbije, 2013; http://www.gendernet.rs/files/dokumenta/Izvestaji_Uprave/Cedaw_zakljucna_zapazanja_2013_srp..pdf
- (17) *Žene i muškarci u Republici Srbiji*, 2014

Zbornik IKSI, 2/2014 – M. Blagojević Hjuson, V. Baćanović
„Rodna ravnopravnost u Srbiji 2014: analiza stanja u oblasti ekonomije”,
(str. 7-24)

(18) http://webrzs.stat.gov.rs/WebSite/repository/documents/00/01/61/09/ZiM_srpski_web.pdf

GENDER EQUALITY IN SERBIA 2014: ECONOMIC ANALYSIS

This text offers an analysis of present day status of gender equality in Serbia in a domain of economic activity. In the first part of the text the authors make a survey of relevant normative and institutional framework for development of gender equality in Serbia. In the second part different statistical indicators related to gender differences in economic activity, employment and education are analyzed. In the third part, the most relevant research results from a survey Gender Barometer are given, showing a number of differences in economic activity between women and men on a micro level, which accumulate and create still high level of women's economic dependency. Finally, in conclusion, the authors are connecting an overall picture of women's economic status in Serbia with wider economic problems of the country. An emphasis is put on inadequate usage of women's human resources (although, for example, women represent majority of graduated students), and women's very high level of engagement in the economy of care, which brings continued gender misbalance in both public and private sphere.

KEY WORDS: gender equality / economic position of women / discrimination of women / women's employment / gender and development